

De Tweede Kamer buigt zich momenteel over een herzieningsvoorstel van het Bouwbesluit. De CG-Raad heeft ervoor gepleit de regels voor de toegankelijkheid van gebouwen te verduidelijken. Want dat die toegankelijkheid nog veel te wensen overlaat, daar zijn de deskundigen het wel over eens. De vraag is: welke mate van toegankelijkheid is maatschappelijk haalbaar? door Boudewijn Smid

Stapje voor stapje
of
groots aanpakken?

Werken aan toegankelijkheid

Op 24 mei bood Ad Poppelaars, directeur van de CG-Raad, de Tweede Kamer een petitie aan. In de petitie doet de CG-Raad aanbevelingen om toegankelijkheid in het Bouwbesluit scherper te omschrijven. Want dat is hoog nodig, aldus beleidsmedewerker Toegankelijkheid Janny Lagendijk. 'De regels laten ruimte voor brede interpretatie. Zo moet een gebouw van 1000 vierkante meter voor 40 procent uit een toegankelijkheidssector bestaan. Maar het komt voor dat die zone in een openbaar gebouw niet samenvalt met de bezoekerszone. Dan is bijvoorbeeld een rolstoeltoilet niet toegankelijk.'

GEEN DRAAGVLAK

Eigenlijk zouden de regels voor toegankelijkheid en de reikwijdte ervan moeten worden uitgebreid. Want die zijn enkel en alleen op de rolstoel-

gebruiker gericht. Als het aan de CG-Raad ligt gaan de toegankelijkheidsregels ook voor kleinere gebouwen gelden en wordt de zone waarop ze van toepassing zijn vergroot. Bovendien zouden er ook regels in het leven geroepen moeten worden voor mensen met een visuele of auditieve beperking. 'Dan zou met recht sprake zijn van gelijke behandeling in de geest van de Grondwet,' meent Lagendijk. 'Deze zaken hebben we aangekaart, maar er bleek geen draagvlak voor. Recentelijk stuurde minister Donner ons daar nog een brief over.' Uit tactische overwegingen focust de CG-Raad zich nu eerst op het verduidelijken van de bestaande regels. Misinterpretatie en het oprekken van de regels door de bouwwereld is namelijk geen zeldzaamheid. Onderzoek heeft uitgewezen dat bijvoorbeeld in Amsterdam in slechts de helft van de nieuwbouw en ver-

bouw het Bouwbesluit naar de letter wordt nageleefd. En Amsterdam is niet eens het ondeugendste jongetje uit de klas. Een "oprekvoorbeeld": de ingang van een gebouw behoort gelijkvloers te zijn met het aansluitende terrein. Dat wordt nogal eens omzeild door het straatpeil plaatselijk te verhogen en de verhoging vervolgens alleen met trap bereikbaar te maken. In het gunstigste geval is een achteringang op straatniveau gesitueerd, vaak een leveranciersingang of vluchtdeur die potdicht is. Lagendijk: 'Deze situaties ervaren mensen met een beperking als buitengewoon discriminerend. Het wordt tijd dat de bouwwereld de regels zorgvuldiger toepast.'

VERGRIJZING

Maar niet alles is kommer en kwel, weet Lagendijk. 'In de woningbouw zie je dat veel corporaties verder gaan dan het Bouwbesluit

en het huidige Handboek voor Toegankelijkheid of Woonkeur volgen. Die beseffen dat door de vergrijzing nog veel meer behoefte zal ontstaan aan toegankelijke woningen.' Ook wordt voor gebouwen vaak ITS aangevraagd. ITS is een kwaliteitslabel voor gebouwen, waarin precies omschreven staat waaraan de voorzieningen moeten voldoen om een gebouw toegankelijk te maken. Iemand die ITS-keuringen uitvoert is Willem Jagersma, bouwkundige van het Projectbureau Toegankelijkheid. In zijn dagelijkse praktijk merkt hij dat er meer vraag is naar ITS. 'Ik kan nog niet zeggen dat het structureel is, maar de belangstelling begint toe te nemen. Waarschijnlijk omdat steeds meer bedrijven het inpassen in hun "maatschappelijk verantwoord ondernemen" en omdat ze gewoonweg omzet willen genereren. Ze zien in dat door de vergrijzing de groep mensen met een beperking groeit en dat een toegankelijk gebouw over twintig jaar veel meer waard is dan een ontoegankelijk gebouw. In sommige gemeenten groeit de bewustwording. Zo heeft Den Haag een toegankelijkheidsdeskundige in dienst die elk bouwplan langs de criteria van het Handboek voor Toegankelijkheid en ITS legt en is in Amsterdam een stadsergonoom goed bezig.'

NIEUWE DEFINITIE

Ook Maarten Wijk, voormalig hoogleraar Toegankelijkheid, schrijver van het Handboek voor Toegankelijkheid en lid van de adviesgroep Mobiliteit en Toegankelijkheid van de CG-Raad, heeft de afgelopen jaren de rolstoeltoegankelijkheid zien toenemen, vooral in overheidsgebouwen. En opdrachtgevers als Albert Heijn, Ikea en de Efteling bouwen uit commerciële overwegingen toegankelijk. 'Voor de rest zie ik geen verbetering. De bouwwereld is aanbodgericht, de bouwer bepaalt. En die denkt goedkoper uit te zijn door een loopje

te nemen met de toegankelijkheid. Maar de samenleving betaalt uiteindelijk de rekening.' Wijk is van mening dat de belangenbehartigers van mensen met een beperking veel zelfbewuster de discussie aan moeten gaan. Dat ze zich niet moeten laten afschepen met het argument dat toegankelijk bouwen duurder is, maar juist op de baten ervan moeten wijzen.

'Het wordt tijd voor de grote stap: toegankelijk bouwen voor iedereen.'

Wijk gaat nog verder. Hij wil de gangbare definitie voor toegankelijkheid afschaffen. 'Op dit moment is toegankelijkheid in het Bouwbesluit een exclusief domein van gehandicapten. Dat duidt niet echt op een brede visie. Mijn mening is, en die verkondig ik al jaren, dat toegankelijkheid een eigenschap van een gebouwde voorziening is, die ervoor zorgt dat iedereen ervan gebruik kan maken.' Volgens Wijk is juist de "beperkende" definitie van toegankelijkheid de reden dat de rest van de samenleving er niet warm voor loopt. 'De integrale toegankelijkheidsbenadering maakt het een onderwerp voor iedereen. Het is bovendien makkelijk te communiceren naar de bouwwereld: gebouwen faciliteren het menselijk handelen. Daaronder valt niet alleen rolstoeltoegankelijkheid, maar ook bijvoorbeeld een goede temperatuur, goede verlichting en goed kunnen bewegen. Eigenlijk spreek je dan niet meer over toegankelijkheid, maar over ergonomie. En dan wordt het plotseling een vak dat op bouwkundeopleidingen in de basis opgenomen zou kunnen worden.'

REALISTISCHE INSTELLING

Jagersma is het "intellectueel" helemaal met Wijk eens maar vindt

'het een filosofische en niet een erg realistische instelling.' Jagersma: 'We moeten stapje voor stapje verder werken aan toegankelijkheid. Het is volgens mij maatschappelijk niet haalbaar dat elk gebouw voor iedereen op alle denkbare plekken toegankelijk is.' Het laatste woord is aan Wijk: 'De laatste vijftig jaar hebben bewezen dat kleine stapjes niet werken. Het wordt tijd voor de grote stap: toegankelijk bouwen voor iedereen.' ●

Knelpunten en verbeteringen

De CG-Raad heeft in een petitie aanbevelingen gedaan om toegankelijkheid in het Bouwbesluit duidelijker te omschrijven. Hieronder volgen enkele veel voorkomende knelpunten en daarbij cursief de verbetervoorstellen van de CG-Raad.

Volgens het Bouwbesluit moeten gebouwen minstens één toegankelijke ingang hebben. In de praktijk is dat vaak een slecht bereikbare achteringang. *De CG-Raad stelt voor de formulering in het Bouwbesluit te veranderen in 'de hoofdingang moet toegankelijk zijn'.*

De toegankelijkheidsvoorschriften in het Bouwbesluit gelden ook voor bestaande gebouwen die worden verbouwd. Bij verbouw is ontheffing mogelijk, als de nodige ingrepen buitenproportioneel zijn. Deze ontheffing wordt vaak verleend, ook als toegankelijke oplossingen goed mogelijk zijn. *Ontheffing op een toegankelijkheidsvoorschrift bij verbouw mag uitsluitend worden toegestaan als er geen functionele oplossing kan worden aangetoond. Louter ontheffen op grond van vermeende meerkosten is niet acceptabel.*

Veel nieuwe (woon)gebouwen hebben de hoofdentree op meer dan een meter boven straatpeil. Naast de trap is dan een lift verplicht. *In het Bouwbesluit moet duidelijk zijn dat een kooilift wordt bedoeld, mede geschikt voor scootmobiel. Een lift is trouwens onnodige verspilling en uitsluiting; de entree kan beter gewoon op straatpeil zijn gesitueerd.*

Als het gebouw al een toilet voor rolstoelgebruikers heeft, is het vaak verkeerd ingericht en daardoor alsnog onbruikbaar. *Het zou goed zijn als bij de minimum afmeting van een voor rolstoelgebruikers geschikt toilet ook inrichtingseisen worden gesteld.*